

Plan

Diarienummer
511-7329-2016

Sjulsåsen

SE0720266

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Foto: mostphotos.se.

Fakta om området

Fastställd av Länsstyrelsen: 2018

Namn och områdeskod: Sjulsåsen, SE0720266

Län: Jämtlands län

Kommun: Strömsund

Skyddsstatus: SAC (Special Area of Conservation/Särskilt Bevarandeområde)

Övrigt skydd: Inget

Ägandeförhållanden: Bolag

Areal: 1 hektar

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

November 2018

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2018

Löpnummer

2018:63

Diarienummer

511-7329-2016

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Natura 2000	4
Bevarandeplan	4
Tillståndsplikt och samråd	4
Karta och kartverktyg	5
Förklaring av begrepp.....	6
Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet	8
Beskrivning av området	9
Bevarandesyfte	10
Prioriterade bevarandevärden	10
Bevarandestatus	11
Övergripande bevarandemål	12
Övergripande hotbild.....	13
Prioriterade bevarandeåtgärder	14
Uppföljning	16
Beskrivning av naturtyper och arter	17
8220 – Silikatbranter	17
9050 – Näringsrik granskog	18
1981 – Nordisk klipptuss	20
Naturtypskarta.....	22
Litteratur.....	23

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att reducera risken för utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I art- och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fågelarter i vårt land.

Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är skyddat som naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området innehållandes bevarandesyfte, bevarandemål och en förteckning av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information om områdets förutsättningar kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

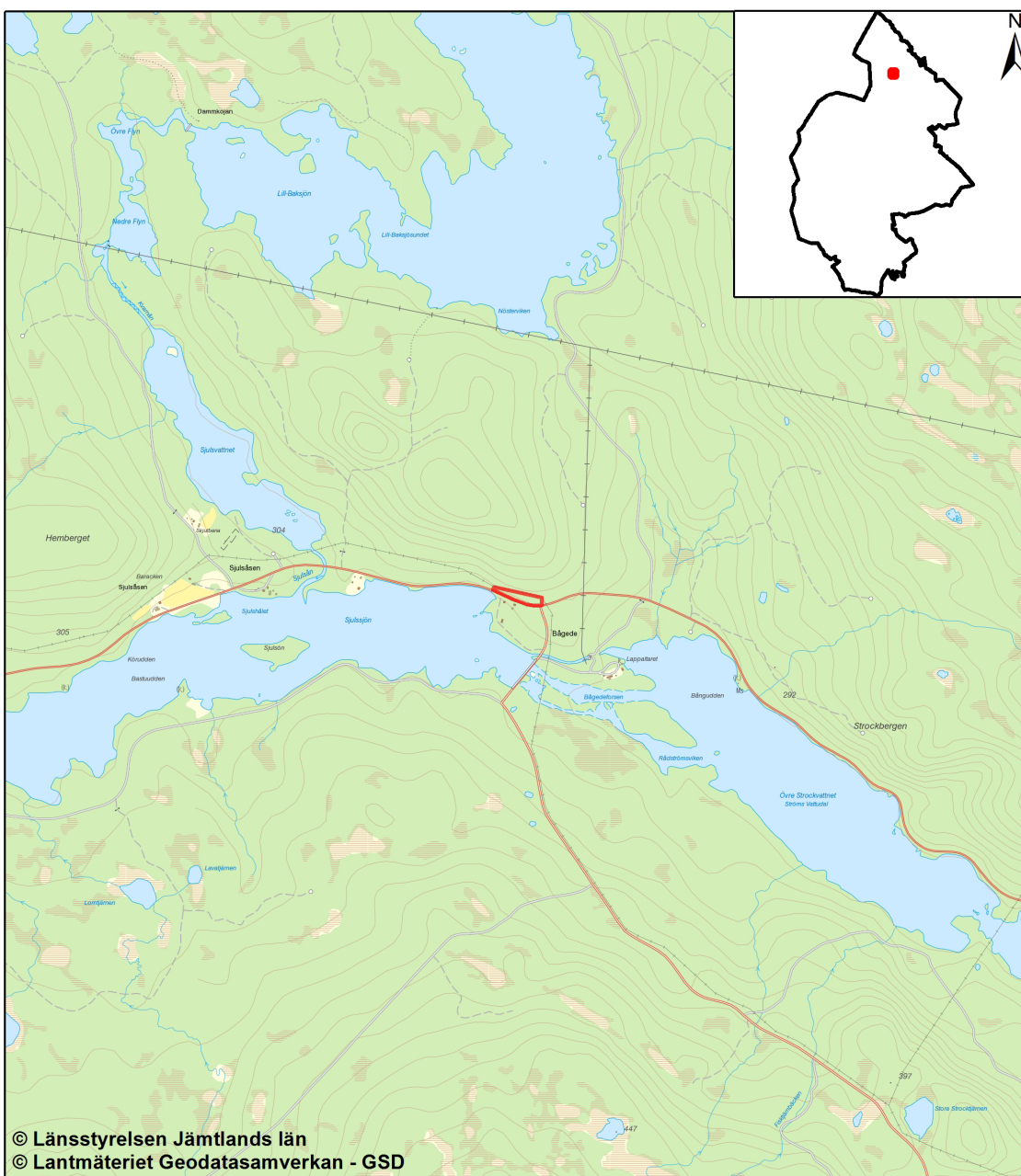
Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap.27–29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Karta och kartverktyg

Aktuell information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt Natura 2000-område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information. Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar, lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linjer, punkter). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information, se Länsstyrelsens hemsida.

Här nedan finns en översigtskarta över områdets belägenhet. En naturtypskarta finns i slutet av denna bevarandeplan.

Teckenförklaring

 Sjusåsen

Förklaring av begrepp

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är alltid att upprätthålla de förtecknade naturtyperna och arterna i "gynnsam bevarandestatus".

Bevarandemål

Bevarandemålen beskriver vad bevarandesyftet innebär i praktiken för förtecknade naturtyper och arter. Målet skall alltså, helst med hjälp av mätbara parametrar, beskriva vad gynnsam bevarandestatus för aktuell art eller naturtyp innebär. Föreligger redan gynnsam bevarandestatus sätts bevarandemålen ofta så att nuvarande förhållanden ska bibehållas.

Bevarandestatus

Bevarandestatus för en naturtyp bestäms av de faktorer som påverkar naturtypen och dess typiska arter. Med påverkan avses något som på lång sikt kan förändra naturtypens naturliga utbredning, struktur, funktion, eller förändra de typiska arternas möjlighet till överlevnad. En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- » dess naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, och
- » den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
- » bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandestatus för en art bestäms av de faktorer som påverkar arten och som på lång sikt kan förändra den naturliga utbredningen eller storleken hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses som gynnsam när:

- » uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli livskraftigt och
- » artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde inte minskar inom en överskådlig framtid, och
- » det kommer att fortsätta finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Habitat

Med habitat menas en miljö som är lämplig för en viss art att leva i. I denna bevarandeplan används begreppet naturtyp ofta som synonym till habitat.

Koder

Varje naturtyp och art som omfattas av art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet har en speciell kod. Förteckningen över koder för arter och naturtyper som återfinns i Sverige hittas på Naturvårdsverkets hemsida: <http://www.naturvardsverket.se>

Dessutom har alla Natura 2000-områden en unik kod.

Prioriterad art eller naturtyp

Utpekade som prioriterade i art- och habitatdirektivet eftersom Sverige som medlem i EU har ett särskilt ansvar för dessa. Prioriterade arter och naturtyper är ofta de mest hotade och/eller så finns deras huvudsakliga utbredningsområde inom EU.

Rödlistad art

Rödlistan är en nationell sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom landets gränser. Arternas status bedöms med hjälp av ett antal kriterier som omfattar skattningar av populationsstorlek, förekomst, utbredning och trender. Utifrån en sammantagen bedömning placeras arterna i olika rödlistekategorier. Läs mer på Artdatabankens hemsida: <http://www.artdatabanken.se>

Typisk art

Indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art- och habitatdirektivet. I tabellerna nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och naturtyper som legat till grund för detta. Resterande areal upp till områdets totala areal uppfyller idag inte kriterierna för någon av de naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
8220	Silikatbranter	0,2 hektar	Gynnsam
9050	Näringsrik granskog	0,8 hektar	Gynnsam

Tabell 2. Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Art	Svenskt namn	Bevarandestatus
1981	<i>Cynodontium suecicum</i>	Nordisk klipptuss	Gynnsam

Beskrivning av området

Natura 2000-området Sjulåsen är en cirka 250 meter lång, sydvänd silikatklippvägg i Sjulåsens sydligaste del, vid norra sidan av väg 342 mellan Sjulssjöns nordosthorn och väggkorsningen vid Bågede.

Mellan vägen och bergväggen finns en mindre bergklack, några stora block och en något ravinartad fuktig - blöt, ganska örtrik trädbevuxen dalsänka. Delvis finns en djupare klyfta med liten bäck nedanför den mest fuktdrypande delen av klippväggen.

Området ligger cirka 300 meter över havet och berggrunden är metasandsten (Djupsjösandsten). Jordarterna är hällmark omgiven av moiga moräner. Trädsnittet domineras av gammal gran i östra delen och av lövträd i västra delen. Död ved förekommer sparsamt. Ovanför bergväggen finns impedimentmark med gran och tall.

Större delen av objektet är impediment eller så kallat tekniskt impediment (ur skogsbruksperspektiv svåråtkomliga eller obrukbara områden). 1995 påträffades arten nordisk klipptuss på den beskuggade klippväggen. Fortsatt beskuggning från träden i dalsänkan och bergklacken närmast vägen är en förutsättning för den sällsynta mossans existens på den sydvända klippväggen.

Tabell 3. Rödlistade arter inom Natura 2000-området Sjulåsen.

Rödlistekategorier definieras som: Utdöd (EX), Utdöd i vilt tillstånd (EW), Nationellt utdöd (RE), Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN), Sårbar (VU), Nära hotad (NT), Livskraftig (LC), Kunskapsbrist (DD).

Art	Svenskt namn	Rödlistekategori
<i>Lobaria scrobiculata</i>	Skrovellav	NT

Bevarandesyfte

Natura 2000-området Sjulsåsen utgörs av en silikatklippvägg men omgivande granskog. Bevarandesyftet för området är att säkerställa en gynnsam bevarandestatus för områdets ingående naturtyper och arter:

- » Näringsrik granskog (9050)
- » Silikatbrant (8220)
- » Nordisk klipptuss (1981)

Prioriterade bevarandevärden

I Natura 2000-området Sjulsåsen har silikatbranten prioriterat bevarandevärde. Branten hyser de största naturvärdena med bland annat förekomst av nordisk klipptuss. Den omgivande skogen är av stor vikt för branten då den ger skugga och jämnt mikroklimat närmast bergväggen vilket är en förutsättning för de förekommande arterna.

Bevarandestatus

För att kunna säkra det långsiktiga bevarandet av utpekade naturtyper och arter samt bedöma behov och prioriteringar av bevarandeåtgärder krävs en bedömning av det specifika områdets bevarandestatus.

Denna bedömning utgår från tillståndet hos ingående naturtyper och art i förhållande till de mål som fastställts för området. Områdets hotbild vägs in för att ge en uppfattning om hur områdets förutsättningar kommer utvecklas i framtiden.

För detta område bedöms naturtypen preliminärt ha gynnsam bevarandestatus. Området är otillräckligt undersökt varför vi inte med säkerhet kan säga vilken bevarandestatus området har idag.

Motivering

Skogen i området är i dagsläget inte akut hotad av risk för avverkning eller andra åtgärder som kan skada eller förändra livsmiljön kring branten. Områdets storlek kan dock påverka livsmiljön negativt då risken för kanteffekter är större än om det hade varit en del av ett större område. Området har inget formellt skydd och utgör inte frivillig avsättning.

För bevarandestatus för specifika och naturtyper och art, se bevarandestatus av respektive naturtyp eller art.

Övergripande bevarandemål

Nedan listas en sammanfattning av bevarandemålen för området. För mer detaljerade bevarandemål, se bevarandemål för respektive naturtyp och art.

Hela området ska vara opåverkad från sol- och vindexponering samt ha en naturlig hydrologi och hydrokemi. Skog som växer vid basen av branten, skuggar och begränsar avdunstningen vilket leder till bättre bevarad luftfuktigheten än vid avsaknad av träd.

- » Arealen av de olika naturtyperna ska inte minska.
- » Populationerna av typiska arter för naturtyperna ska vara livskraftiga på lång sikt.
- » Endast inhemska arter ska förekomma.
- » Området ska vara opåverkad från sol- och vindexponering samt ha en naturlig hydrologi och hydrokemi.

Övergripande hotbild

Hotbilden är en utvärdering av de hot som finns mot de olika naturtyperna, arterna, samt mot Natura 2000-området i sig. För en mer detaljerad hotbild, se hotbild för respektive naturtyp och art.

De allvarligaste hoten är sådana som förstör eller allvarligt skadar strukturer, miljöer och funktioner. Den utpekade arten hotas av att träd framför bergbranterna avverkas så att växtplatsen exponeras för sol och vind. Skogsbruk eller andra verksamheter i eller i anslutning till artens livsmiljö skapar förändringar i mikroklimat, till exempel genom ökad sol- och vindexponering.

En förändrad hydrologi och hydrokemi kan utgöra ett hot då artens livsmiljö ofta är under påverkan av översilning. Intensivt friluftsliv så som klättring kan genom slitage och störning påverka förekomsten av arten.

- » Exploatering av området.
- » Skogsbruksåtgärder i eller i närheten av området ger upphov till.
- » Skogsbruk skapa kanteffekter och kan påverka sol- och vindexponering samt hydrologi negativt.
- » Intensivt friluftsliv med slitage och störning som följd.

Prioriterade bevarandeåtgärder

För att uppnå bevarandemålen bör följande bevarandeåtgärder genomföras. Åtgärdsförslagen har sin utgångspunkt i och är tänkta att motverka de specifika hot som utpekats för området ifråga och innefattar både allmänna åtgärder (det vill säga hur området respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, naturskydd och naturvård) och specifika åtgärder för Natura 2000-området. De åtgärder som listas här är prioriterade för området.

För att bevara områdets natur- och kulturvärden långsiktigt rekommenderas ett formellt skydd genom naturreservatsbildning eller biotopskydd. Markägare och brukare i angränsande områden har stora möjligheter att bistå bevarandet av naturvärdena i Natura 2000-området. Information om dessa naturvärden och lämpligt tillvägagångssätt bör därför finnas tillgängligt. Information om områdets natur och bevarandevärden samt om hur detta bör beaktas ska dessutom vara tillgängligt för allmänheten.

För att undvika påverkan från närliggande markanvändning är väl fungerande skyddszoner vid exempelvis avverkningar, gödsling och kalkning i anslutning till området en viktig del av en långsiktig hållbar bevarandestrategi. Dit hör även att en naturvårdsanpassning sker hos skogsnäringen med ökad hänsyn vid sjöar och vattendrag i anslutning till Natura 2000-området. Miniminivån för denna hänsyn bör utgå från Skogsstyrelsens rekommendationer.

Kraven på skyddszonernas utseende varierar, bland annat beroende på områdets topografi och markförhållanden. För att nå en flexibel naturvårdsanpassning bestäms skyddszonernas storlek individuellt för varje avverkningsobjekt/varje avverkningsanmälan utifrån de lokala förutsättningarna. Kravet är ett fullgott skydd och en fullgod funktion för att säkerställa den biologiska mångfalden inom området.

En annan viktig åtgärd är att undvika införande av arter som är invasiva och genomföra åtgärder mot de arter som utgör hot mot den naturliga artsammansättningen.

Hela området samt den prioriterade naturtypen ska i huvudsak lämnas till fri utveckling samt att kontinuerligt behålla trädkikt för att bevara luftfuktigheten och begränsa uttorkning genom avdunstning. Kanalisering av friluftsliv är lämpligt om störning och slitage bedöms som signifikant.

Då området saknar formellt skydd och inte är avsatt genom frivilliga avsättningar av markägaren bör området erhålla formellt skydd.

- » Markägare och brukare i närområdet bör informeras om möjligheter att bistå bevarandet av naturvärdena i Natura 2000-området.
- » Bevarandeplan med information om områdets natur- och bevarandevärden ska vara tillgänglig för allmänheten.
- » Avverkning, gödsling och kalkning i närliggande områden runt Natura 2000-området bör begränsas.

- » Väl fungerande skyddszoner ska finnas i anslutning till området.
- » Särskild hänsyn ska tas till våtmarker och vattenmiljöer i anslutning till Natura 2000-området.
- » En naturlig artsammansättning ska upprätthållas.
- » Fri utveckling.

För mer detaljerade bevarandeåtgärder, se respektive naturtyp och art.

Uppföljning

Området bör uppföljas kontinuerligt för att upprätthålla en långsiktigt gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper samt för att kunna utvärdera områdets bevarandeåtgärder och behov av ytterligare åtgärder. I de fall området inte har något formellt skydd är fortlöpande uppföljning av bevarandetillståndet prioriterat.

Om särskilda skötselåtgärder har specificerats för Natura 2000-området bör uppföljning ske med jämna intervall utgående från tidpunkten för senaste åtgärd.

Även verksamheter eller åtgärder som sker i anslutning till Natura 2000-området kan ha en negativ inverkan på de ingående naturvärdena i området, och kan därmed vara skäl för ytterligare uppföljning.

Beskrivning av naturtyper och arter

8220 — Silikatbranter

0,2 hektar

Naturtypen består av silikatrika klippor, med vegetation på stenhällar och i sprickor. Berggrunden utgörs av svårvittrade och näringsfattiga graniter, gnejser och skifferar. I representativa fall är branten högre än 5 meter, och består huvudsakligen av fast berggrund till skillnad från rasmarker. Branterna är en viktig livsmiljö för många lavar och är ofta boplatser för rovfåglar.

Bevarandemål för Silikatbranter (8220)

Silikatbranten ska inte utsättas för intensivt slitage eller störning. Hydrologin ska vara ostörd. Förekommande typiska arter ska finnas kvar och inte minska påtagligt. Intilliggande skog är gynnsamt för klippvegetation. Detta gäller främst skog som växer vid basen av branten, där den skuggar och begränsar avdunstningen vilket leder till bättre bevarad luftfuktigheten än vid avsaknad av träd. Naturtypen ska ha en försumbar negativ påverkan från störning som tramp eller markslitage. Arealen av naturtypen ska inte minska.

- » Arealen ska uppgå till minst 0,2 hektar
- » Hydrologin ska vara ostörd.
- » Bevarad krontäckning från träd.
- » Försumbar påverkan av negativ störning från tramp eller markslitage
- » Populationerna av de typiska arterna ska vara livskraftiga på lång sikt.
- » Naturliga processer ska fortgå.
- » Luftkvaliteten ska vara god.

Hotbild för Silikatbranter (8220)

Mänsklig påverkan genom bergtäkter och skogsbruk är ett hot mot naturtypen, bergtäkter betyder att substratet (berget) försvinner. Intensivt friluftsliv så som klättring kan genom slitage och störning påverka naturtypens artsammansättning.

Skogsbruk skapar förändringar i hydrologi och mikroklimat som påverkar artsammansättningen. Luftföroreningar har en direkt negativ effekt på vissa arter (främst lavar) och en indirekt effekt på arterna via en näringsförändring av jord och vatten. Klimatförändringar kan leda till förändrad konkurrenssituation där vissa arter gynnas på bekostnad av andra, bland annat genom en utbredning av stabiliserande vegetation.

- » Bergtäkt utgör ett hot för strukturer, funktioner och artsammansättningen.
- » Intensivt friluftsliv med slitage och störning som följd.
- » Skogsbruk kan påverka hydrologin negativt.
- » Luftföroreningar och klimatförändringar kan leda till förändrad artsammansättning.
- » Alltför intensiv störning i form av tramp/markslitage kan slå ut vissa arter.

Bevarandeåtgärder för Silikatbranter (8220)

Silikatbranterna ska i huvudsak lämnas till fri utveckling samt att kontinuerligt behålla trädsikt för att bevara luftfuktigheten och begränsa uttorkning genom avdunstning. Kanalisering av friluftsliv är lämpligt om störning och slitage bedöms som signifikant.

- » Fri utveckling.
- » Begränsning och kanalisering av friluftsliv kan behövas om det leder till för stort slitage.

Bevarandestatus för Silikatbranter (8220)

För detta område bedöms naturtypen preliminärt ha gynnsam bevarandestatus. Området är otillräckligt undersökt varför vi inte med säkerhet kan säga vilken bevarandestatus naturtypen har idag. Naturtypen är i dagsläget inte akut hotad av risk för avverkning eller åtgärder som kan skada eller förändra livsmiljön kring branten. Områdets storlek kan dock påverka livsmiljön negativt då risken för kanteffekter är större än om det hade varit en del av ett större område. Naturtypen bedöms ha gynnsam bevarandestatus på nationell nivå i den boreala zonen.

9050 – Näringsrik granskog

0,8 hektar

Näringsrik granskog växer oftast på berggrund med rörligt markvatten. Fältskiktet är i huvudsak präglad av de näringsrika förhållandena och är ofta artrikt. På grund av den ofta höga näringstillgången kan träden utveckla grova stammar utan att vara särskilt gamla. Produktionen av död ved går snabbt på grund av självgallring och rotröta, och därför kan även påverkade skogar återfå en naturskogsliknande prägel relativt snabbt.

Vid gynnsamt tillstånd utgörs skogen av gammal skog med lång trädkontinuitet. Detta är viktigt för många kärlväxtarter, exempelvis norna och guckusko, samt för flertalet marklevande mykorrhizasvampar. Trädskiktet är även avgörande för lokalklimatet i naturtypen. Bete bör normalt inte betraktas som en negativ påverkansfaktor i dessa skogar.

Bevarandemål för Näringsrik granskog (9050)

Näringsrik granskog ska huvudsakligen vara präglad av lång kontinuitet med träd i olika åldrar och dimensioner samt ett stort inslag av död och döende ved. I skogarna förekommer naturliga processer så som storm, insektsangrepp och brand i varierande utsträckning. Skogarna ska i huvudsak vara grandominerade, olikåldriga och luckiga. I sena stadier kan skogen vara mer slutna och skiktad.

Lövrika successioner i olika faser kan finnas inom området. Träd av alla åldrar och av olika trädslag finns och tillåts självgallra och dö. Fältskiktet ska vara örtrikt och typiska arter ska förekomma. Skogen ska lämnas utan påverkan av till exempel avverkning eller dikning, för att ytterligare kunna utveckla de strukturer och funktioner som karakteriserar en naturskog. Arealen av naturtypen ska inte minska.

- » Arealen ska uppgå till minst 0,8 hektar.
- » Endast inhemska trädslag får förekomma.
- » Skogen skall vara olikåldrig och flerskiktad.
- » Naturlig hydrologi och hydrokemi.
- » Död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier skall förekomma med minst 20 kubikmeter per hektar alternativt med minst 15 procent av virkesvolymen.
- » Av den döda veden ska minst 20 procent vara stående.
- » Populationerna av de typiska arterna ska vara livskraftiga på lång sikt.

Hotbild för Näringsrik granskog (9050)

Nationellt sett är skogsbruk det största hotet mot naturtypen. Skogsbruk i anslutning till området kan emellertid innebära ett hot eftersom fragmentering (uppdelning) av naturtypen kan ge upphov till brist på genflöde mellan populationer då de inte längre kan nå varandra.

Dessutom ger avverkningar i områdets omedelbara närhet upphov till kanteffekter, det vill säga att skogen öppnas upp för bland annat sol och vind, varvid arter som är känsliga för exempelvis uttorkning inte klarar sig. Likaså kan avverkningar, markberedning, dikning, skogsbilvägar med mera i anslutande områden leda till att områdets hydrologi påverkas negativt.

Störningar genom för högt besöksstryck eller terrängkörning som innebär betydande markslitage kan också vara ett hot. Sådant markslitage såväl som vilttramp kan försvåra etableringar av vissa arter och i slutändan slå ut dem helt från området. Detta betyder att utsättning av saltstenar i viltvårdande syfte kan åstadkomma avsevärd skada genom koncentration av tramp på ett ställe.

- » Avverkningar som skapar kanteffekter.
- » Skogsbruksåtgärder såsom avverkningar, virkeshantering med tunga fordon, markberedning samt vägbyggen kan förändra hydrologin och hydrokemin.
- » Skogsgödsling, spridning av aska eller kalkning i kringliggande områden.
- » Näringsstatus kan förändras av luftföroreningar och ökat kvävenedfall.
- » Viltbete kan förhindra nya tall- och lövträdssuccessioner.
- » Trampskador kan uppstå av besökare såväl som av vilt kring saltstenar som satts ut för viltvård.
- » Terrängkörning eller annan aktivitet som innebär betydande markslitage.

Bevarandeåtgärder för Näringsrik granskog (9050)

Området som utgör den näringsrika granskogen ska lämnas i huvudsak för fri utveckling. Syftet är att denna areal ska få utvecklas genom naturlig dynamik och att gamla och grova träd samt död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier ska öka i omfattning.

- » Död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier skall förekomma med 20-40 kubikmeter per hektar alternativt med 15-20 procent av virkesvolymen.
- » Av den döda veden ska 20-35 procent vara stående.
- » Populationerna av de typiska arterna ska vara livskraftiga på lång sikt.

Bevarandestatus för Näringsrik granskog (9050)

För detta område bedöms naturtypen preliminärt ha gynnsam bevarandestatus. Området är otillräckligt undersökt varför vi inte med säkerhet kan säga vilken bevarandestatus naturtypen har idag. Naturtypen är i dagsläget inte akut hotad av risk för avverkning eller åtgärder som kan skada eller förändra livsmiljön kring branten. Områdets storlek kan dock påverka livsmiljön negativt då risken för kanteffekter är större än om det hade varit en del av ett större område. Naturtypen bedöms ha ogynnsam bevarandestatus på nationell nivå i den boreala zonen.

1981 – Nordisk klipptuss

Cynodontium suecicum

Nordisk klipptuss förekommer i framförallt norra Sverige, den är känd från ett hundratal lokaler. Arten växer i skogsklädda bergbranter och föredrar lodräta bergväggar i skyddat läge för sol- och vindexponering. Den kan även förekomma i mer öppna branter men då i klyftor, sprickor och partier påverkade av översilning. Arten växer endast på silikatbergarter. Den föredrar halvskugga, oftast trädskugga.

Nordisk klipptuss sprider sig med hjälp av sporer. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest en meter vegetativt och fem kilometer med sporer under en tioårsperiod.

Bevarandemål för Nordisk klipptuss (1981)

Populationen i området ska vara livskraftig och inte minska i antal eller utbredning. Livsmiljön ska vara opåverkad från sol- och vindexponering samt ha en naturlig hydrologi och hydrokemi.

- » Arten ska förekomma allmänt inom området
- » I området ska det finnas lämplig livsmiljö för nordisk klipptuss.
- » Hela livsmiljön ska vara opåverkad av sol- och vindexponering
- » Naturlig hydrologi och hydrokemi.
- » Uppföljning av förekomst minst vart sjätte år.

Hotbild för Nordisk klipptuss (1981)

Arten hotas av att träd framför bergbranterna avverkas så att växtplatsen exponeras för sol och vind. Skogsbruk eller andra verksamheter i eller i anslutning till artens livsmiljö skapar förändringar i mikroklimat, till exempel genom ökad sol- och vindexponering.

En förändrad hydrologi och hydrokemi kan utgöra ett hot då artens livsmiljö ofta är under påverkan av översilning. Intensivt friluftsliv så som klättring kan genom slitage och störning påverka förekomsten av arten. Luftföroreningar kan orsaka skador på arten.

- » Skogsbruk kan påverka sol- och vindexponering samt hydrologi negativt.
- » Intensivt friluftsliv med slitage och störning som följd.
- » Luftföroreningar kan leda till förändrad artsammansättning.

Bevarandeåtgärder för Nordisk klipptuss (1981)

Nordisk klipptuss är fridlyst och får inte plockas, samlas in, dödas eller skadas på något annat sätt. Arten kräver att en skyddande ridå av skuggande och vindskyddande träd lämnas framför växtplatsen.

Generellt gäller fri utveckling samt att kontinuerligt behålla trädskikt för att bevara luftfuktigheten och begränsa uttorkning genom avdunstning.

Vid en eventuell framtida avverkning är det viktigt med extra hänsyn i områden som gränsar mot artens livsmiljö. Naturlig hydrologi är en förutsättning för översilning och ska upprätthållas eller återställas.

Kanaliserings av friluftsliv är lämpligt om störning och slitage bedöms som signifikant.

- » Fortsatt fridlysning av arten
- » Kontinuerligt trädskick i anslutning till artens förekomst
- » Naturlig hydrologi ska återställas och/eller upprätthållas.
- » Vid högt besöksstryck bör besökare kanaliseras.
- » Markägare bör informeras om förekomsten av nordisk klipptuss i området.

Bevarandestatus för Nordisk klipptuss (1981)

För detta område bedöms arten preliminärt ha gynnsam bevarandestatus. Området är otillräckligt undersökt varför vi inte med säkerhet kan säga vilken bevarandestatus arten har idag.

I dagsläget är omgivningen inte akut hotad av risk för avverkning eller åtgärder som kan skada eller förändra livsmiljön kring branten. Områdets storlek kan dock påverka livsmiljön negativt då risken för kanteffekter är större än om det hade varit en del av ett större område. På nationell nivå bedöms arten ha gynnsam bevarandestatus i boreal zon.

Naturtypskarta

Litteratur

Eide, W. (red.). (2014). Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

Naturvårdsenheten. (2007). Bevarandeplan för Natura 2000-område Lillbäcken-Ljungå SE0720312. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands Län.

Naturvårdsverket. (2003). Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Stockholm: Handbok 2003:9.

Naturvårdsverket. (2011). Nordisk klipptuss. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 2. Stockholm: NV-01162-10.

Naturvårdsverket. (2011). Silikatbranter. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Stockholm: NV-04493-11.

Naturvårdsverket. (2012). Näringsrika granskogar. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Stockholm: NV-04493-11.

Läs mer om Natura 2000:

Naturvårdsverkets hemsida
<http://www.naturvardsverket.se>

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida
<http://www.lansstyrelsen.se>

Länsstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland